

MONITORING MEDIJSKE SCENE U SRBIJI

ZA MESEC OKTOBAR 2024. GODINE

UVOD

Monitoring medijske scene izrađuje se s ciljem kontinuiranog praćenja događaja i procesa koji utiču na stanje medijskih sloboda u Republici Srbiji. Autori monitoringa bave se: slobodom izražavanja; praćenjem implementacije postojećih propisa; usvajanjem novih propisa, ali i izmenama i dopunama aktuelnih, kako iz oblasti medija, tako i iz drugih oblasti koje na direktan ili indirektan način utiču na slobodu medija; kao i analizom SLAPP tužbi (strateških tužbi protiv učešća javnosti) usmerenih prema novinarima i medijima.

Za izradu monitoringa koriste se javno dostupni podaci, podaci dobijeni od novinara, urednika i drugih medijskih radnika, novinarskih udruženja i medijskih asocijacija, kao i od državnih i nedržavnih organa.

I SLOBODA IZRAŽAVANJA

Dragoljub Simonović otpočeo izdržavanje zatvorske kazne zbog paljenja kuće Milanu Jovanoviću, novinaru portala Žig Info

Početak oktobra otpočelo je četvorogodišnje izdržavanje zatvorske kazne bivšem predsedniku Gradske opštine Grocka Dragoljubu Simonoviću, zbog podstrekivanja na paljenje kuće novinara portala Žig Info Milana Jovanovića.¹ Više o pravnosnažnoj presudi donetoj u tom slučaju u [Monitoringu medijske scene Srbije za april 2024. godine](#).

Direktorki portala medijske agencije KoSSev Nevenki Medić oštećen automobil

U noći između 12. i 13. oktobra, u centru Kosovske Mitrovice, ispred zgrade u kojoj živi, direktorki portala i medijske agencije KoSSev Nevenki Medić oštećen je automobil. KoSSev je saopštio da su oštećenja najverovatnije uzrokovana zapaljivom tečnošću. Slučaj je prijavljen kosovskoj policiji, koja je uzela izjavu od Nevenke Medić, izvršila uviđaj i obavila forenzički pregled.² Nakon obavljenog uviđaja i forenzičke obrade oštećenja, prema novinarkinim rečima, jedna od tri fleke na automobilu izbrisana je bez njenog znanja i saglasnosti. Na novinarkino pitanje zbog čega je to učinjeno, policija nije dala odgovor.

Portal KoSSev podsetio je da ovo nije prvi put da se oštećuje automobil direktorke KoSSev-a. U istoj ulici bio je zapaljen njen privatni automobil koji se koristio i za redakcijske potrebe. Taj slučaj ostao je bez epiloga.³

Strukovna udruženja izrazila su zabrinutost za bezbednost Nevenke Medić.⁴ Od nadležnih institucija zahtevaju da se slučaj rasvetli i učinioci kazne u što kraćem roku.⁵

Prema podacima Udruženja novinara Srbije, na Kosovu je, od početka godine do danas, zabeleženo 20 slučajeva ugrožavanja novinara. U prvoj polovini godine, novinarima je mahom bio onemogućavan rad (imali su problema sa prevodom, diskriminacijom...). U drugoj polovini godine, u Kosovskoj Mitrovici, fizički su napadnuti novinar Jedinstva Zoran Vlašković i novinarka Politike Biljana

¹ [Simonović u Zabeli zbog paljenja kuće novinara Milana Jovanovića: Zašto su morale da prođu godine od dela do izdržavanje kazne?](#), tekst objavljen 15.10.2024. na portalu Nova.rs

² [Direktorki KoSSeva oštećen automobil](#), tekst objavljen 13.10.2024. na portalu KoSSev.

³ Isto.

⁴ [Reporteri bez granica: Zabrinuti zbog verovatnog pokušaja zastrašivanja direktorice KoSSev portala](#), tekst objavljen 14.10.2024. na portalu KoSSev.

⁵ [SafeJournalists: Odmah istražiti namerno uništavanje automobila direktorke portala KoSSev](#), tekst objavljen 14.10.2024. na portalu KoSSev.

Radomirović,⁶ novinari i Jedinstva izbačeni su iz prostorija koje su koristili više od 20 godina.

Asocijacija novinara Kosova, od početka godine zabeležila je 42 slučaja napada i pritiska na novinare.

Doneta prvostepena presuda zbog lepljenja „poternice“ za novinarkom Isidorom Kovačević, glavnom urednicom medija Podrinjske

Nakon više od godinu dana suđenja, Osnovni sud u Šapcu doneo je (prvostepenu) presudu zbog ugrožavanja sigurnosti novinarkom Isidore Kovačević i još dva lica. Milan Filipović iz Šapca osuđen je na ukupnu kaznu zatvora u trajanju od dve godine, nakon što je oglašen odgovornim za lepljenje „poternica“ na kojima se nalazila fotografija novinarkom. Događaj se odigrao 2021. godine. Pored fotografije Isidore Kovačević, na poternicama su bile i fotografije advokata Aleksandra Mijailovića i u to vreme maloletnog Veljka Anđelića. Ispod slike Isidore Kovačević pisalo je „Medijski pokrovitelj batinaša“, ispod fotografije Aleksandra Mijailovića „Konsiljere batinaša“, a ispod fotografije Veljka Anđelića „Kriminalac“.⁷

Presudom je određena i mera bezbednosti zabrane prilaska i komunikacije sa oštećenima, koja će se primenjivati posle izdržavanja zatvorske kazne. Poternice su bile lepljene nakon što su lica sa kapuljačama, naoružana motkama i čekićima, na šabačkom mostu tukla građane koji su učestvovali na protestu protiv kompanije Rio Tinto. Isidora Kovačević je izveštavala sa mosta, i tom prilikom objavila imena i funkcije članova vladajuće stranke koji su tukli okupljene. Jedan od napadača krenuo je bagerom na okupljene građane.⁸

U izjavi za Danas novinarka je ukazala na to da se, nakon sprovedenog postupka, i dalje ništa ne zna o ostalim učesnicima u zastrašivanju, te da je jasno da akciju zastrašivanja nije moglo da obavi samo jedno lice:

Policijska uprava Šabac iz njoj poznatih razloga nije svoj posao uradila do kraja. I dalje ne znamo ništa o štampariji, nalogodavcima, koordinatorima i ostalim 'distributerima'. Želim da verujem da je ovakva presuda tek početak ove priče i da će i ostali učesnici biti procesuirani.⁹

⁶ [Monitoring medijske scene u Srbiji za mesec jul 2024. godine](#)

⁷ [Muškarac koji je lepio "poternice" za novinarkom iz Šapca Isidorom Kovačević osuđen na dve godine zatvora](#), autor: Uglješa Bokić, tekst objavljen 2.10.2024. na portalu Danasa.

⁸ Isto.

⁹ Isto.

Slučaj Ljubomira Stefanovića, autora YouTube kanala Slavija Info

Ljubomir Stefanović obavestio je javnost, stručna udruženja i nadležne institucije o tome da je 11. 10. 2024. godine neosnovano odveden u prostorije BIA. Kako je izjavio za portal Danas, nije bilo nagoveštaja da će toga dana biti odveden na razgovor.¹⁰

Prema njegovom svedočenju, kretao se automobilom u ulici Milovana Šaranovića u Beogradu. Kada se našao u ravni s brojem 5, neobeleženi automobil preprečio mu je put. Iza njegovog automobila zaustavio se svetloplavi kombi, iz koga je izašlo, navodi „bar šest“ muškaraca – pripadnika BIA. Primorali su ga da uđe u kombi i odvezli ga u prostorije MUP-a u Policijskoj stanici Vožovac. Tamo je proveo ukupno četiri sata. Za to vreme, privremeno su mu bili oduzeti telefon i ključevi od automobila. Nije mu bilo dozvoljeno da pozove advokata niti bilo koga drugog. Sa njim su razgovarala dva pripadnika BIA, koji su odbili da mu se predstave. Tema razgovora bili su razlozi zbog kojih Stefanović u svojim emisijama kritikuje predsednika Republike Srbije. Od Stefanovića je traženo da promeni uređivačku politiku, što je on odbio. Zbog tog odbijanja, prema Stefanovićevim rečima, usledile su njihove pretnje: da će mu, kako su rekli, „namestiti“ kaznu zatvora u trajanju od pet godina i da će na televiziju Pink dovesti osobu koja će ga optužiti za to da je sa njom imao nasilne seksualne odnose.

Stefanović naglašava da mu nije uzeta zvanična izjava, zbog čega nema zapisnika, da razgovoru nije prethodio poziv, te da zato o rečenom događaju nema nikakav pisani trag.¹¹

To nije jedini pritisak kom je Stefanović bio izložen. Dvanaest sati pre spornog događaja, u lokalu u kom je zaposlen, pet različitih inspekcija obavljalo je nadzor. Dok je trajao razgovor u BIA, u studiju u kom Stefanović snima emisije, bila je isključena struja. Prema Stefanovićevim rečima, tokom poslednjih pet godina rada, više od 197 sati proveo je u zadržavanju na graničnim prelazima RS. Skoro 90 puta je bio zaustavljan i pretresan. Stefanović naročito ističe da je tim zaustavljanjima i pretresanjima svedočio i njegov maloletni sin. I dečje stvari, pripremljene za letovanje odnosno zimovanje, bile su pretresane.

Ljubomir Stefanović je 28.10.2024. godine podneo, preko svog advokata, krivičnu prijavu protiv direktora BIA i protiv 11 NN lica, pripadnika BIA, zbog postojanja osnova sumnje da su izvršili krivično delo Zloupotreba službenog položaja iz člana 359 KZ, Nesavestan rad u službi iz člana 361

¹⁰ [Urednik portala "Slavija info": BIA me je kidnapovala](#), autor: Uglješa Bokić, tekst objavljen 21.10.2024. na portalu Danasa.

¹¹ Isto.

stav 1 KZ-a i Protivpravno lišenje slobode iz člana 132 stav 2 KZ-a.

Rečeni događaj zabeležen je na platformi The Media Freedom Rapid Response (MFRR), koji predstavlja mehanizam za praćenje i reagovanje na kršenja slobode medija u državama članicama Evropske unije i u zemljama kandidatima za članstvo.¹²

Pretnje upućene Nenadu Kulačinu, koautoru emisije „Dobar, loš, zao“ Nove S

Novinaru Nenadu Kulačinu, nakon emitovanja emisije, u direktnoj poruci na društvenoj mreži Instagram upućena je pretnja sledeće sadržine: „Ovo treba po kratkom postupku. Svu trojicu. Javljam se dobrovoljno.“ Pretnje su prijavljene Posebnom odeljenju za visoko tehnološki kriminal Višeg javnog tužilaštva u Beogradu.

Pretnje Jeleni S. Spasić, novinarki medija Kurir

Krajem septembra, zbog tekstova u kojima se bavila radom udruženja braće Rajić „Dijabetes revolucija“, novinarki Jeleni S. Spasić, počele su da stižu preteće poruke. Tim povodom dva lica, Dušan Rajić i Saša Mirović, lišena su slobode i određeno im je zadržavanje u trajanju od 48 sati. Nakon zadržavanja, Dušan Rajić pušten je na slobodu, dok je Saši Miroviću određen kućni pritvor. Najavljeno je da će tužilaštvo protiv Mirovića podići optužni akt, kojim će mu na teret biti stavljen izvršenje krivičnog dela Ugrožavanje sigurnosti. O pretnjama upućenim novinarki Jeleni S. Spasić može se više pročitati u [Monitoringu medijske scene u Srbiji za septembar 2024. godine](#).

Novinarke izloženiye pretnjama od novinara

U Prijepolju je 15. oktobra održan sastanak Stalne radne grupe za bezbednost novinara (SRG). Na sastanku je konstatovano da su u prvih devet meseci 2024. godine, po evidenciji Vrhovnog javnog tužilaštva formirana 44 predmeta u vezi sa pretnjama i napadima na 38 pojedinačnih lica – novinara i novinarki. Od toga je 17 novinara (44,59%) i 22 novinarke (56,41%). Novinarke su posebno ugrožene pretnjama putem interneta (70% od ukupnog broja slučajeva). Pretnje upućene novinarkama brutalnije su, obiluju eksplicitnim pretnjama seksualnim nasiljem i pretnjama porodici. Odlikuje ih dehumanizujuć jezik, vrlo su uznemirujuće, te osim straha koji proizvode, predstavljaju i ozbiljan

¹² [Journalist Ljubomir Stefanović allegedly abducted by Serbian security intelligence agency for criticising Serbian President \(2024-10-11\)](#)

izazov za mentalno zdravlje onih kojima su upućene.¹³

Česta nekažnjivost u slučajevima pretnji upućenih novinarkama i novinarima za rezultat ima nepoverenje u institucije i odustajanje od prijavljivanja, kao i samocenzuru, zbog procene da se bavljenjem određenom temom ugrožava vlastita bezbednost i bezbednost porodice.¹⁴

Zbog porasta broja pretnji upućenih novinarima i novinarkama, SRG se obavezala na to da će inicirati razgovore i aktivnosti kako bi se razvili novi mehanizmi za njihovu zaštitu.¹⁵

Prema evidenciji Vrhovnog javnog tužilaštva za oktobar, broj predmeta porastao je za tri u odnosu na septembar, te ih za sada ima ukupno 47. Tokom oktobra oštećena je jedna novinarka, pa je nova statistika sledeća: broj oštećenih lica muškog pola ostao je isti (17, odnosno 42,50%), dok je broj novinarki koje su napadnute porastao na 23 (57,50%).

Godišnjice ubistava novinara sa Kosova

Bekim Kastrati, novinar lista Bota Sot, ubijen je iz vatrenog oružja 19. oktobra 2001. godine, u selu Lauš, severozapadno od Prištine. Prema izveštavanju Reportera bez granica, Kastrati je sa dvojicom muškaraca putovao automobilom, kada ih je sustigao džip iz kojeg je na njih pucano. Jedan od muškaraca sa kojim je Kastrati putovao takođe je ubijen, dok je treći ranjen.¹⁶ Slučaj nikada nije rešen.

Komitet za zaštitu novinara (CPJ) iz Vašingtona objavio je da sprovodi istragu kako bi utvrdio da li se ubistvo može dovesti u vezu sa Kastratijevim novinarskim pozivom.¹⁷ U izveštaju OEBS-a iz juna 2002. godine navedeno je da „ubistvo dvojice kosovskih novinara – Šefkija Popove i Bekima Kastratija, kao i slučajevi pretnji drugim novinarima koji su istraživali korupciju, kriminal ili trgovinu drogom, upozoravaju na moć podzemlja na Kosovu“.¹⁸

¹³ Isto.

¹⁴ Isto.

¹⁵ [Novinarke više izložene pretnjama od novinara](#), tekst objavljen 16.10.2024. na portalu Bezbedni novinari.

¹⁶ [Reporters Without Borders Annual Report 2002 - F.R. Yugoslavia | Refworld](#)

¹⁷ [Journalist murdered in drive-by shooting](#)

¹⁸ [Kosovo journalists under threat | OSCE](#)

II MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA

Javna rasprava o Nacrtu zakona o izmenama i dopunama Zakona o oglašavanju završena je 20. oktobra. Kada je reč o uređivanju oblasti oglašavanja, medijska udruženja nastavila su da ukazuju na ključna pitanja koja bi Zakonom o oglašavanju trebalo da budu uređena, a to postojećim Nacrtom nije učinjeno.

Državno oglašavanje već godinama predstavlja jednu od ključnih prepreka za slobodan rad medija, budući da ono omogućava kontrolu medija od strane političara na vlasti. Nacrtom zakona o izmenama i dopunama Zakona o oglašavanju, državno oglašavanje nije postavljeno u pravni okvir. Medijska udruženja zahtevala su da se državnim organima i preduzećima propiše obaveza da učine javnim podatak o tome koliko novca daju za oglašavanje i kome ta sredstva dodeljuju. Prema istraživanju BIRN-a, lokalna javna i komunalna preduzeća u prethodnom periodu sredstva su najčešće dodeljivala „[direktnim ugovaranjem sa podobnim medijima](#)“, što znači da se izbegavala procedura [javnih nabavki medijskih usluga](#).¹⁹

U komentarima na nacrt zakona, osam medijskih i građanskih udruženja i organizacija – CRTA, Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS), Asocijacija medija, Asocijacija onlajn medija, Granski sindikat kulture, umetnosti i medija „Nezavisnost“, Nezavisno društvo novinara Vojvodine (NDNV), Slavko Ćuruvija Fondacija i Poslovno udruženje asocijacije lokalnih nezavisnih medija Lokal pres – tražili su da se precizno odredi pojam državnog oglašavanja, propišu kriterijumi na osnovu kojih će sredstva za oglašavanje biti dodeljivana, zabrani državno oglašavanje u medijima koji krše zakone i standarde profesionalne etike i da se, poštujući Evropski zakon o slobodi medija, propišu pravila o merenju publike.²⁰

Podseća se da je radna grupa za izradu Nacrta zakona o izmenama i dopunama Zakona o oglašavanju formirana u maju prethodne godine bez predstavnika medijskih udruženja. Sastanku u organizaciji OEBS-a, održanom pre formiranja radne grupe, prisustvovali su šef misije OEBS-a Jan Bratu, šef delegacije EU Emanuel Žiofre, ambasadorica Kraljevine Norveške Kristin Melsom, predstavnici medijske zajednice, tad aktuelna premijerka Ana Brnabić i tadašnji ministar informisanja i telekomunikacija Mihailo Jovanović. Na sastanku je konstatovano da predstavnici medijskih i

¹⁹ [Novi Zakon o oglašavanju ne rešava državno oglašavanje](#), autori: Radmilo Marković i Gordana Andrić, tekst objavljen 19.10.2024. godine na portalu BIRN.

²⁰ Isto.

novinarskih udruženja treba da budu članovi Radne grupe. Taj dogovor nije poštovan.²¹

III IMPLEMENTACIJA POSTOJEĆIH PROPISA

Projektno sufinansiranje

Udruženje novinara Srbije objavilo je rezultate istraživanja koje je pokazalo da je ove godine za sufinansiranje projekata proizvodnje medijskih sadržaja iz oblasti javnog informisanja, izdvojeno skoro 600 miliona dinara manje nego prethodne godine. Od uvođenja projektnog sufinansiranja, to je najdrastičnije smanjenje iznosa namenjenog medijskim projektima.²²

IV SLAPP TUŽBE USMERENE PREMA NOVINARIMA I MEDIJIMA

Organizacija MFRR izrazila je ozbiljnu zabrinutost zbog pravnih pritisaka sa kojima se suočavaju novinari portala KRIK. MFRR posebno ukazuje na problematičnost krivičnog postupka koji se vodi protiv Stevana Dojčinovića i Bojane Pavlović po tužbi sudije Dušanke Đorđević i njenog supruga advokata, a u kom se za novinare zahtevaju zatvorska kazna i zabrana bavljenja novinarstvom. U saopštenju koje potpisuju International Press Institute (IPI), Free Press Unlimited (FPU) i OBC Transeuropa (OBCT) izraženo je uverenje da je rečeni slučaj deo šire kampanje čiji je cilj da se KRIK, zbog istraživačkog novinarstva kojim se bavi, učutka. U saopštenju se navodi:

Ishod [slučaja] biće test za nezavisnost srpskog pravosuđa i posvećenost vladavini prava. To će takođe biti test za sposobnosti pravosuđa da obezbedi pravično suđenje i da osigura da predsedavajuće sudije u donošenju presude ne budu pod neopravdanim uticajem [...] Osuđujuća presuda imala bi zastrašujući efekat na medije i potencijalno bi označila kraj istraživačkog novinarstva od javnog interesa u zemlji.

Ova publikacija objavljena je uz finansijsku pomoć Evropske unije i Ministarstva informisanja i telekomunikacija Republike Srbije. Za sadržinu ove publikacije isključivo je odgovorna Asocijacija nezavisnih elektronskih medija i ta sadržina nipošto ne izražava zvanične stavove Evropske unije i Ministarstva informisanja i telekomunikacija.

²¹ [U dvoboju sa državom](#), autorka: Izabela Branković, tekst objavljen 20.11.2024. na portalu NUNS.

²² [Najdrastičniji pad od 2015. godine: Za medije ove godine skoro 600 miliona dinara manje nego prethodne](#), autorka: K. Kovač Nastasić, tekst objavljen 29.10.2024. na portalu UNS